

Побережець Анна – кандидат історичних наук, доцент кафедри українознавства та суспільних наук, Миколаївський національний аграрний університет.

Годик Олег – здобувач вищої освіти, спеціальності Н7 Агроінженерія, Миколаївський національний аграрний університет

ДЕРЖАВО ТВОРЧІ ПРОЦЕСИ У ПЕРІОД КИЇВСЬКОЇ РУСІ

Розглядаються ключові етапи становлення української державності у добу Київської Русі та Галицько-Волинської держави. Аналізується роль Києва як основи єднання східнослов'янських земель (882 р.), їх подальша консолідація та внутрішня реформа трансформація. Відзначається формування ранньодержавних структур, взаємодія з понад 20 неслов'янськими народами та розвиток етнічної свідомості. Висвітлюється подальша історія після розпаду Київської Русі: виникнення та розвиток Галицько-Волинської держави (з 1199 р.), її державно-правовий устрій, роль великих князів, особливості управління, судових та податкових повноважень.

Дослідження державотворчих процесів у період Київської Русі є надзвичайно актуальним, оскільки саме тоді було закладено основи української державності, правової системи та культури управління. Вивчення цього періоду дає можливість простежити витoki політичних традицій, особливості формування влади, права та міждержавних відносин. Осмислення досвіду Київської Русі є важливим для розуміння сучасних процесів розбудови української держави та її місця в європейському цивілізаційному просторі.

Виникнення Київської Русі мало закономірний характер і стало результатом внутрішнього соціально-економічного розвитку східних слов'ян. Їхня політична консолідація пояснювалася спільністю території, культури, господарських зв'язків та необхідністю спільної оборони від ворогів. Об'єднання сприяло формуванню давньоруської народності – етнічної спільності, яку єднали мова, звичаї, вірування, матеріальна й духовна культура. У цей період почали з'являтися перші елементи патріотизму та усвідомлення власної належності до єдиного народу. Спільні традиції, військова організація та звичаєве право стали основою для зміцнення державної єдності.

Процес формування державності східних слов'ян можна умовно поділити на кілька етапів: від перших князів до утворення ядра держави – Руської землі, а згодом і до створення єдиного політичного центру у Києві.

Київ поступово став головним осередком політичного, економічного та культурного життя. У межах цієї держави відбувалося становлення владних структур, законодавства, судової системи, військової організації. Вплив Київської Русі поширювався далеко за її межі, а її політична модель стала прикладом для сусідніх народів.

Після занепаду Київської Русі у XII ст. провідну роль у розвитку українських земель перебрало Галицько-Волинське князівство, засноване у 1199 р. Воно проіснувало до середини XIV ст. і стало спадкоємцем традицій Київської держави. Державний устрій князівства мав подібні риси до устрою Київської Русі: верховна влада належала великому князю, який здійснював законодавчі, судові та військові функції, збирав податки, карбував монети й керував зовнішніми відносинами. Навіть перебуваючи у васальній залежності від Золотої Орди, Галицько-Волинська держава зберігала свої правові та політичні особливості, що свідчить про її внутрішню силу й стійкість державної традиції.

Галицько-Волинське князівство прагнуло посилити свою владу, використовуючи авторитет церкви й титули, що підкреслювали їхню незалежність. Відомі випадки співправління – дуумвірати, як-от між Данилом і Васильком Романовичами, що спільно керували великими територіями.

Згодом аналогічна спроба була між Левом і Володимиром, але через міжусобиці її не вдалося реалізувати. Князі використовували титули «князів усієї Русі» або навіть «королів Русі», як це видно зі збережених печаток і грамот, зокрема Юрія Львовича, зображеного з короною та скіпетром. Проте, попри прагнення до централізації влади, великим князям так і не вдалося повністю підпорядкувати собі всі землі, що зумовило поступове послаблення князівства.

Отже, у період Київської Русі сформувалися основні риси державності: централізована влада, система управління, правові норми та дипломатичні зв'язки. Цей етап став фундаментом для подальшого розвитку української політичної культури й національної ідентичності. Державотворчі традиції Київської Русі продовжують впливати на формування сучасної української державності та її історичну спадкоємність.

Література

1. Українська державність в часи Київської Русі
URL:https://vuzlit.com/673348/ukrayinska_derzhavnist_chasi_kiyivskoyi_rusi#
2. Арістов В., Качур Г., Грицак Я. «Навігатор з історії України. Русь». 2024. 144 с.
3. Побережець Г. Вплив Великого князівства Литовського на розвиток українських земель. Українознавчий вимір у сучасній науці: гуманітарний аспект: матеріали VII Всеукраїнської науково-практичної конференції, 25 квітня 2024 р., м. Миколаїв. Миколаїв : МНАУ, 2024. 200 с. С. 163-165.
4. Маринець Н., Мараєва У., Побережець Г. Патріотичний дух українців як шлях до перемоги. Вісник Львівського університету. Серія філос.-політолог. студії. 2022. Випуск 44, с. 77–83.
5. Дрогомирецька Л., Лахно О., Побережець Г. Переосмислення Київської Русі в сучасній українській історіографії: між імперським міфом та національною самобутністю.

Побережець Анна – кандидат історичних наук, доцент кафедри українознавства та суспільних наук, Миколаївський національний аграрний університет.

Золотих Софія – здобувачка вищої освіти спеціальності D3 Менеджмент, Миколаївський національний аграрний університет

ФЕДЕРАТИВНИЙ УСТРІЙ СРСР: РОЛЬ ТА АВТОНОМІЯ УКРАЇНИ

Досліджено федеративний устрій Союзу Радянських Соціалістичних Республік та роль Української РСР у його функціонуванні з 1922 по 1991 рр. Розглянуто, як СРСР, будучи формально федеративною державою з рівноправними республіками, фактично функціонувала, як централізована система з повним контролем Москви над союзними республіками. Аналізується формування федеративного устрою після революційних подій 1917 р., становище України як другої за значенням республіки, обмеження реальної автономії у політичній, економічній та культурній сферах, а також внесок України у функціонування радянської системи. Висвітлено суперечності між конституційними гарантіями та реальною практикою централізованого управління.

Федеративний устрій СРСР відіграв унікальну роль у розвитку українських земель, ставши визначальним чинником їх історичної долі у ХХ ст. Після революційних подій 1917 р. 30 грудня 1922 р. був підписаний Договір про створення Союзу Радянських Соціалістичних Республік, що об'єднав Російську, Українську, Білоруську та Закавказьку республіки у єдину державу. Унікальність цього періоду полягає у тому, що він створив формально федеративну структуру з декларованою рівноправністю республік, проте з високим рівнем централізації влади в Москві [1]. Під владою СРСР українські землі зазнали значних трансформацій. Українська Соціалістична Радянська Республіка увійшла до складу Союзу на правах союзної республіки та отримала власну Конституцію, уряд, Верховну Раду, державні символи і навіть формальне право самостійно вступати у міжнародні відносини. Це створювало видимість широкої автономії та самостійності [2]. Ідея федерації у більшовицькій політиці виникла ще під час громадянської війни, коли Ленін і його соратники декларували право народів на самовизначення, включно з